

DEVELOPMENT OF CREATIVE INTELLIGENCE OF YOUNG SCHOOLS

T.P. Kuchai

Abstract. *The article deals with the theoretical principles of the development of creative thinking of junior pupils. It is highlighted that the development of creativity of the person in the process of learning helps to peculiar younger students openness to everything new, curiosity, emotionality, integrity of perception, bright imagination, imaginative thinking, active attitude to the reality surrounding them. Psychologists and educators define not only the main stages of the development of creative thinking, but also the psychological components of creative activity, which characterize the level of development of creativity at each stage.*

Keywords: *creative thinking, younger schoolchildren, education, teacher.*

УДК 378.036

ТВОРЧИЙ САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА АГРАРНОГО КОЛЕДЖУ

Н.В. ЛЕОНЕНКО, викладач II категорії

ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім.Є.Храпливого»

О.П. СЛОБОДЯН, кандидат педагогічних наук, доцент,

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,

ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім.Є.Храпливого»

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню проблеми творчого саморозвитку особистості студента аграрного коледжу. У статті подано визначення поняття творчого саморозвитку особистості та поелементний аналіз його складових. Обґрунтовується доцільність та необхідність творчого саморозвитку студента аграрного коледжу на основі рефлексивного мислення в сучасному соціокультурному просторі. Підкреслюється важливість самобудівництва особистості студента аграрного коледжу в професійному становленні.*

Ключові слова: *творчий саморозвиток особистості, самопізнання, самовизначення, самоконтроль, самоосвіта, духовний розвиток, самобудівництво, рефлексивне мислення.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Актуальним на сьогоднішній день є питання про перехід педагогіки від установки на розвиток студента до думки про педагогічну цінність саморозвитку особистості. Вчені аргументують необхідність переходу на сьогоднішній день до освітньої системи, що ґрунтується на основі саморозвитку особистості, підкреслюють значення саморозвивальних процесів для створення нової парадигми освіти, що спрямована на формування людини з новими світоглядними засадами, з творчим дивергентним мисленням, зі здатністю до саморегуляції фізіологічних, інтелектуальних та духовних потреб. Ми вважаємо, що в сучасному соціокультурному просторі є необхідність в обґрунтуванні та чіткому визначенні поняття творчого саморозвитку особистості та розкритті його значення для професійного становлення особистості студента аграрного коледжу.

Аналіз досліджень із проблеми. Значущість саморозвитку обґрунтовували дослідники різних часів: філософи Аристотель, Гесіод, Платон, Демокріт, Гегель, І.Кант, Г.Сковорода, Й.Фіхте, Ф.Шеллінг, П.Юркевич; педагоги Я.Коменський, Ж.-Ж.Руссо, А.Дістервег, К.Ушинський, С.Русова, П.Каптерев та ін..

На теоретико-методологічному рівні проблема саморозвитку особистості знайшла своє висвітлення в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників (І.Бех, Б.Вульфова, О.Газман, Г.Звенигородська, В.Зінченко, О.Киричук, Б.Кобзар, Л.Кулікова, А.Меренков, М.Ценко, Р.Бернс, А.Маслоу, Г.Олпорт, К.Роджерс). Ідея саморозвитку посідає центральне місце в наукових розробках вчених-педагогів В.Андреєва, К.Вазіної, Б.Вульфою, О.Газмана, Ю.Лобейка, А.Меренкова та ін. Вони в своїх дослідженнях дають визначення цього явища, акцентуючи увагу на різних характерологічних аспектах процесу, але єдиного

розуміння проблеми саморозвитку в сучасній науці не існує. Є.Остапенко досліджує різносторонні визначення поняття «саморозвиток», ґрунтуючись на основі різних підходів щодо ключових ознак та ракурсів дослідження проблеми. Науковцем пропонуються наступні класифікації підходів до визначення терміну «саморозвиток»: за ключовим сегментом; за формами саморозвитку; за ракурсом дослідження феномена; за підходами до розгляду феномена [1].

Б.Вульфів розглядає саморозвиток як «власну активність людини в самозміні, в розкритті, збагаченні духовних потреб, творчості, всього особистісного потенціалу, в реалізації віри в можливість самовиховання – в процесі природного, фізіологічного, психічного, соціального розвитку» [2, 22]. О.Газман, даючи варіативні визначення процесу саморозвитку, вважає, що «під саморозвитком можна розуміти і соціокультурний процес свідомої, раціональної самоосвіти(самонавчання, самопросвіти, самовиховання, самовизначення), і спонтанний природозумовлений процес різносторонньої самореалізації індивіда» [3, 47].

Теоретичний аналіз літератури показує, що в більшості світових філософських, психолого-педагогічних теоріях особистість розглядається як ідея індивідуальних відмінностей та як система розвитку людини протягом життя. Такий процес пов'язаний із тенденціями самоактуалізації та самореалізації, що передбачають розвиток у напрямку самодосконалості, зрілості, компетентності. Розвиток, у свою чергу, тісно пов'язаний із креативністю – здатністю особистості продукувати унікальні ідеї, результати, способи вирішення проблем. Ми вважаємо, що особистість є системою, яка самоорганізується та саморозвивається. Оскільки в результаті саморозвитку особистість виходить на нову якість розвитку, вдосконалює в собі те, що було на нижчому рівні, то це дає підстави стверджувати, що процес саморозвитку є творчим, бо за загально визнаною науковою думкою творення зв'язане із якісно новим результатом, продуктом.

Процес саморозвитку ще можна назвати процесом самотворення особистості, де **творчість** визначається як **спосіб самобуття людини**. В.Андрєєв вказує на генетичну єдність, природний взаємозв'язок між поняттями «творчість» та «саморозвиток», дає визначення творчої особистості саме через саморозвиток [4, 17] і виділяє серед компонентів творчих здібностей особистості студента здатність до самоуправління в навчально-творчій діяльності. Ми вважаємо творчість найважливішим чинником процесу саморозвитку особистості, враховуючи той рівень зростання свідомості та рефлексії, ті якісні зміни у духовному, інтелектуальному плані, які відбуваються в особистості в процесі саморозвитку.

Отже, враховуючи відповідні філософсько-культурологічні та психолого-педагогічні наукові погляди з питань становлення особистості, розвитку її творчого потенціалу та значення саморозвивальних можливостей для цих процесів, ми можемо стверджувати, що творчий саморозвиток особистості студента коледжу – це вмотивована, свідома, відрефлексована на основі самопізнання, самовизначення, самоконтролю, самоосвіти діяльність, спрямована на самовдосконалення природних та духовних якостей, на розвиток творчого потенціалу, діалогового дивергентного мислення, на моделювання власного способу життя в соціокультурному контексті, на самореалізацію творчих здібностей у процесі життєтворення та професійного становлення [5, 47].

Подане визначення потребує ґрунтового поелементного аналізу його складових, що і є **метою нашого дослідження**. При визначенні поняття творчого саморозвитку особистості, ми дотримуємося праксеологічного, онтологічного та аксіологічного підходів, маючи на увазі важливість їхньої гармонічно врівноваженої взаємодії для розвитку людини взагалі та саморозвитку особистості студента коледжу зокрема.

Виклад основного матеріалу. Поза діяльністю саморозвиток особистості неможливий. Результативною буде діяльність особистості студента аграрного коледжу, що саморозвивається, лише в тому випадку, коли вона буде системною. Система роботи тримає людину в певній напрузі, викликає постійну активність мисленнєвої діяльності, практичну роботу, спрямовану на реалізацію того, що спродуковане мисленнєвими пошуками. Творча самореалізація особистості також відбувається за умови затребування творчих можливостей особистості. Але слід відзначити, що напруга у праці самотворення особистості не характеризується як втомлююча, вона не викликає незадоволення. Творча напруга знаходиться поза межами регламентованих вимог. Творчість в даному випадку розглядається як вмотивована нор-

ма життя, як форма повсякденного буття, як спосіб життя. Творча напруга організує студента, вабить переборенням труднощів, задоволенням від процесу самої праці та очікуваної, прогнозованої результативності, дає можливість використати потенційні творчі сили особистості. В період навчання в коледжі дуже важливо зорієнтувати молоду людину, яка в цей час займається пошуками свого місця в житті, формує свій світогляд, в якій можлива вікова криза ідентичності, на процес самотворення особистості, спрямувати її здорові сили в русло творчого саморозвитку своїх здібностей, можливостей.

Слід відзначити, що діяльність людини сама по собі, навіть якщо вона творчого характеру, не завжди може бути гуманною, не завжди спрямована і веде до духовного росту особистості. В процесі самопізнання власного духу виникають духовні пошуки. Треба відрізнити внутрішнє «Я» людини з його егоїстичністю від особистості. «Я» - це те, що дано людині первинно, а особистість – це якісне досягнення, пов'язане з духовним ростом. На наш погляд, якщо діяльність студента не зумовлена ціннісною орієнтацією, то це може призвести до руйнування особистості, адже добро і зло живе в людині одночасно. С.Кримський визначає духовність як принцип самобудівництва людини, вихід до вищих ціннісних інстанцій конститування особистості та її менталітету; як здатність створити той внутрішній світ, завдяки якому реалізується самоусвідомлення людини, її свобода від жорстокої залежності перед ситуаціями, що постійно змінюються [6].

Ми вважаємо, що в умовах сучасного соціуму в студентів аграрного коледжу необхідно формувати потребу в духовному самобудівництві, вчити їх не губитися в скрутних життєвих та професійних ситуаціях. Джерелом духовного саморозвитку особистості може бути страждання, радість, трагічний конфлікт тощо, але в кожному випадку потрібна праця душі, яка веде до переродження людини, філософського осмислення життя, виводить на вищий щабель в особистісному життєтворенні. Меж духовного вдосконалення людини немає, це глибоко індивідуальний процес. Відчувши насолоду духовної радості, людина, як правило, не зупиняється на досягнутому.

Ми вважаємо, що духовний саморозвиток особистості тісно пов'язаний із самовдосконаленням її природних якостей, задатків, здібностей. Потреба людської душі в досконалості веде до розвитку гармонії душі і тіла. Працюючи над розвитком духовних якостей, особистість студента поступово включає себе в комплекс роботи з вдосконалення всіх своїх якостей, в тому числі й фізичного тіла, здоров'я. Обов'язково в процесі саморозвитку виникає потреба в подоланні суспільних стереотипів. Інтернальний локус контролю, що формується в процесі саморозвитку особистості, систематизує та впорядковує цей процес.

Особливо важлива така робота для студента аграрного коледжу, який тільки визначає свої орієнтири на життєвому шляху. З нашої точки зору, виховати духовність неможливо, якщо в молодій людині не буде внутрішньої потреби і внутрішньої мотивації свого духовного розвитку, якщо духовність на свідомому рівні не стане стрижнем розвитку особистості. Не тільки духовне самовдосконалення, але й будь-яка діяльність людини неможлива без мотивації та усвідомлення мети своєї діяльності, способів досягнення та визначення самого змісту результатів. Якість самозміни особистості студента коледжу в процесі саморозвитку зумовлена глибиною, аргументованістю мотивації та усвідомленістю індивідом необхідності у змінах. Для цього особистість має вийти на рефлексивний рівень мислення або на рівень так званого «заперечувального розуму», який допоможе студентові аграрного коледжу віднайти в собі негативи та позитиви в духовному плані, оцінити своє невігластво, відчути незадоволення собою теперішнім та шукати шляхи духовного становлення, бо заперечення, як ми вже визначали, є основною рушійною силою розвитку. Якраз заперечення себе, існуючого в даний момент на даному рівні розвитку особистості забезпечує подальший саморух, саморозвиток.

Студентські роки – це час становлення людини як соціокультурної індивідуальності, час інтенсивного розвитку інтелектуальних та творчих сил, формування світогляду, професійних цінностей. Дослідники вважають, що саме цей вік – сензитивний період саморозвитку особистості (К.Григор'єва), оскільки можливо досягнення оптимуму у розвитку більшості психічних та соціальних можливостей.

В аграрному коледжі як вищому навчальному закладі I-II рівнів акредитації освітній процес повинен будуватися у відповідності із специфікою професійного становлення сту-

дентів. Це передбачає розвиток мотиваційної сфери студентів, їх творчого потенціалу, навичок самоосвітньої діяльності та самовиховання як професійної якості майбутніх фахівців.

У даний віковий період відбувається вибір шляхів власного життєтворення, і від цього вибору залежить подальша самореалізація особистісних потенціалів кожного студента, а також якість творчої діяльності, виконання професійних обов'язків у майбутньому. Орієнтація в студентські роки на саморозвиток особистості та активне включення в цей процес якраз дає підґрунтя для постійного особистісного росту.

Шляхами вирішення проблем особистісного становлення студентів аграрного коледжу слід вважати: по-перше, усвідомлення необхідності проблем особистісного росту та реальність стану роздвоєності у юнацькому віці, наявність певних вимог до особистості; по-друге, усвідомлення рефлексивного осмислення ситуації, визначення шляхів виходу з кризи на основі дивергентного мислення; по-третє; перехід рефлексивного стану особистості в діяльнісний на основі моделювання способу дії, самостійної діяльності молодшої людини.

Висновок. Ми вважаємо, що рефлексія допомагає студентові пізнати себе, своє місце у культурному просторі, індивідуалізувати форми людського існування, виплекати духовність, а також сформулювати глобальне мислення планетарного порядку, спрямоване на творення добра, гармонії людського існування. В аспекті нашого дослідження важливі наступні характерні ознаки рефлексії: механізм свідомої внутрішньої боротьби протиріч, що породжує якісно нові стани людини; регулятивний механізм самовідображення пізнавальної діяльності; фактор творення особистістю, яка розвивається, своїх життєвих відносин; ідеальна форма діяльності людини, спрямована на себе та духовний світ в цілому; процес подвійного, дзеркального взаємовідображення суб'єктами один одного; засіб самопізнання, що забезпечує зростання й самовдосконалення особистості; активно-особистісне переосмислення людиною змісту своєї індивідуальної свідомості; рефлексія = творчості. Для процесу самостійного творення особистості студента коледжу має значення кожен із названих компонентів, бо таким чином у системі формується рефлексивна позиція особистості, а саме – здатність особистості до узагальнення та інтеграції суперечної інформації щодо себе та оточення, систематизації варіантів дій, оптимального вибору тих чи інших учинків.

Список використаних джерел

1. Остапенко Е.О. Дослідження підходів до визначення поняття «саморозвиток» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lib.chdu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2010/136 – 123 – 8.pdf.
2. Вульфів Б.З., Іванов О.Д. Основи педагогіки в лекціях, ситуаціях, первоисточниках: учебное пособие / Б.З. Вульфів, О.Д. Іванов. – Москва: Изд-во УРАО, 1997. -288с.
3. Газман О.С. Педагогіка свободи: путь в гуманистическую цивилизацию XXI века / О.С. Газман // Классный руководитель, -2000. -№3. –С.6-33.
4. Андреев В.И. Саморазвитие менеджера / В.И. Андреев. – Москва: Народное образование, 1995. -160с.
5. Слободян О.П. Творчий саморозвиток особистості студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення культурологічних дисциплін: Дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / О.П. Слободян. – Луганськ, 2004. -279.
6. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / С.Б. Кримський. – Київ: Вид. ПАРАПАН, 2003. -240с.

References

1. Ostapenko E.O. Research of approaches to the definition of "self-development" -[Electronic resource]. - Mode of access: lib.chdu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2010/136 - 123 - 8.pdf.
2. Vulfov B.Z., Ivanov O.D. Fundamentals of pedagogy in lectures, situations, primary sources: textbook / B.Z. Vulfov, O.D. Ivanov. - Moscow: Publishing house URAO, 1997. -288p.
3. Gazman O.S. Pedagogy of freedom: the way to the humanistic civilization of the XXI century / O.S. Gazman // Class teacher, -2000. No.3 -P.6-33.
4. Andreev V.I. Self-development of the manager / V.I. Andreev. - Moscow: People's Education, 1995 -160p.
5. Slobodyan O.P. Creative self-development of the personality of the students of the

Pedagogical college in the process of studying Culturological Disciplines: Dis. ...
Cand.Ped.Sciences: 13.00.04 / O.P. Slobodian. -Lugansk, 2004 -279.

6. Krymsky S.B. Requests for philosophical meanings / S.B. Krymsky. -Kyiv: Publishing house PARAPAN, 2003. -240p.

**ТВОРЧЕСКОЕ САМОРАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ
СТУДЕНТА АГРАРНОГО КОЛЛЕДЖА
Леоненко Н.В., Слободян О.П.**

Аннотация. Статья посвящена исследованию проблемы творческого саморазвития личности студента аграрного колледжа. В статье подано определение понятия творческого саморазвития личности и поэлементный анализ его составных. Обосновывается целесообразность и необходимость творческого саморазвития студента аграрного колледжа на основе рефлексивного мышления в современном социокультурном пространстве. Подчеркивается важность самостроительства личности студента аграрного колледжа в профессиональном становлении.

Ключевые слова: творческое саморазвитие личности, самопознание, самоопределение, самоконтроль, самообразование, духовное развитие, самостроительство, рефлексивное мышление

**CREATIVE SELF-DEVELOPMENT OF THE PERSONALITY OF THE STUDENT OF
AGRARIAN COLLEGE
N.V. Leonenko, O.P.Slobodyan**

Abstract. The article is devoted to the research of the problem of creative self-development of the personality of the student of agrarian college. The article defines the concept of creative self-development of the personality and elemental analysis of its components. The expediency and necessity of creative self-development of the student of agrarian college on the basis of reflexive thinking in modern socio-cultural space is substantiated. The importance of self-development of the personality of the student of agrarian college in the professional development is emphasized.

Keywords: creative self-development of the personality, self-knowledge, self-determination, self-control, self-education, spiritual development, self-construction, reflexive thinking.

УДК 378.013

**МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ**

Ю.І.МАЛИК, старший викладач кафедри іноземної мови
та міжнародної комунікації

Національний університет харчових технологій

E-mail: mui_27@ukr.net

Анотація. Одна з головних ознак розвитку сучасного українського суспільства – формування нової генерації освічених людей – вимагає реалізації нової парадигми системи освіти. Перехід від традиційної освітньої моделі до інноваційної висуває нові вимоги до підготовки майбутніх фахівців різних галузей.

Специфіка діяльності фахівців публічного управління та адміністрування полягає в тому, що вирішення професійних завдань здійснюється через комунікативні процеси. Ефективність здійснення цих процесів, і, відповідно, ефективність управлінської діяльності в цілому залежать від рівня комунікативної культури управлінців.

У статті запропоновано модель формування комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі професійної підготовки. Комунікативна культура займає провідне місце у загальнокультурному та професійному становленні особистості, тому формування високого рівня такої культури можна вважа-